

Leren van Zink? De rol van grensmateriaal in tegenspel

van Middelkoop, C.; Van Harn, Rachelle

Publication date

2023

Document Version

Final published version

Published in

Transitiezones

Citation (APA)

van Middelkoop, C., & Van Harn, R. (2023). Leren van Zink? De rol van grensmateriaal in tegenspel. In M. Buizer, J. Schueler, & L. van Arkel (Eds.), *Transitiezones: navigeren op weerstand* (Transitiezones - navigeren op weerstand). Accelerating the Circular Economy Zuid-Holland (ACCEZ).

Important note

To cite this publication, please use the final published version (if applicable). Please check the document version above.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download, forward or distribute the text or part of it, without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license such as Creative Commons.

Takedown policy

Please contact us and provide details if you believe this document breaches copyrights. We will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LEREN VAN ZINK? DE ROL VAN GRENSMATERIAAL IN TEGENSPEL

CATELIJNE VAN MIDDELKOOP IS PRACTOR BIJ SINTLUCAS, DESIGN FELLOW EN VOORMALIG HOOGLEERAAR BIJ DE FACULTEIT INDUSTRIËEL ONTWERPEN AAN DE TU DELFT, PRACTICE LEADER (A.I.) COMMERCIAL PRACTICES BIJ DE WILLEM DE KOONING ACADEMIE, EN PROMOVENDA AAN DE RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN.

RACHELLE VAN HARN IS ONDERWIJSKUNDIG ONDERZOEKER BIJ HET EXPERTISECENTRUM BIJ SINTLUCAS, WAAR HET PRACTORAAT BETEKENISVOLLE CREATIVITEIT ONDERDEEL VAN IS. TEVENS WERKT ZE BIJ HET LECTORAAT BEROEPSONDERWIJS AAN DE HOGESCHOOL UTRECHT.

ONDERTUSSEN, ERGENS IN NOORD-BRABANT...

KOM JIJ HET MAKEN?

DEZE VRAAG WORDT GESTELD AAN JONGEREN DIE ZICH ORIËNTEREN OP EEN MIDDELBARE BEROEPSOPLEIDING AAN CREATIEVE VAKSCHOOL SINTLUCAS. ONDERWIJSPROFessionALS WERKEN HIER CONTINUE AAN EEN BALANS TUSSEN DE WERELD BINNEN ÉN BUITEN DE MUREN VAN DE VESTIGINGEN IN BOXTEL EN EINDHOVEN.

DE PROFESSIONALS OP SINTLUCAS WORDEN GEDREVEN DOOR EEN GEZAMENLIJKE AMBITIE OM HET CREATIEVE VERMOGEN VAN STUDENTEN EN ALUMNI DUURZAAM TOEPASBAAR TE MAKEN IN EEN STEEDS VERANDEREND WERKVELD WAARIN OOK BEROEPEN STEEDS VERANDEREN OF IN EEN VERANDERENDE CONTEXT WORDEN UITGEVOERD. DE MEESTE ONTWIKKELINGEN IN HET ONDERWIJS DIE VOORTKOMEN UIT DE ZOEKTOCHT NAAR EEN WERKBARE BALANS TUSSEN BINNEN EN BUITEN, ZIJN EEN REACTIE OP DEZE SNEL VERANDERENDE WERELD. NIET AL DEZE BEROEPEN EN BIJBEHORENDE ECONOMISCHE ACTIVITEITEN VALLEN PER DEFINITIE BINNEN DE DRIE DEELSECTOREN VAN DE CREATIEVE INDUSTRIE (MEDIA- EN ENTERTAINMENT-INDUSTRIE, CREATIEF ZAKELIJKE DIENSTVERLENING, EN KUNSTEN EN CULTUREEL ERFGOED) (RUTTEN ET AL., 2010)

HOEWEL HET MERENDEEL VAN DE ALUMNI VAN SINTLUCAS MOMENTEEL WERKZAAM IS BINNEN ÉÉN VAN DEZE DEELSECTOREN, IS HET CREATIEVE TALENT EN KRITISCH MAKERSCHAP DAT ZO KENMERKEND IS VOOR DIT ARBEIDSPOTENTIEEL OOK IN ANDERE, VEEL MINDER VOOR DE HAND LIGGENDE SECTOREN INZETBAAR.

OM TE ONDERZOEKEN WAAR DEZE INZET UIT KAN BESTAAN EN WELKE NIEUWE ROLLEN HIER MOGELIJKERWIJS UIT KUNNEN ONTSTAAN, WERKT HET **PRACTORAAT BETEKENISVOLLE CREATIVITEIT** ONDER ANDERE MEE AAN EEN PILOT LEVEN LANG ONTWIKKELEN (LLO). DE SAMENWERKING TUSSEN SINTLUCAS EN MIDDEN- EN KLEINBEDRIJVEN (MKB) IN DE REGIO STAAT HIERBIJ CENTRAAL. ONDERNEMERS IN HET MKB WORDEN VOORTDUREND GECONFRONTEERD MET COMPLEXE VERANDERINGEN EN MAATSCHAPPELIJKE OPGAVEN DIE DIRECT VAN INVLOED ZIJN OP DE DAGELIJKSE BEDRIJFSVOERING. KENMERKEND HIERBIJ IS HET BESEF DAT SOMMIGE DINGEN NIET MEER (GOED) WERKEN, MAAR DAT MOGELIJKE ALTERNATIEVEN OF OPLOSSINGEN NOG NIET HELDER ZICHTBAAR, LAAT STAAN TASTBAAR ZIJN. IS DIT WEL HET GEVAL, DAN ONTBREEKT HET VAAK AAN INVESTERINGSMOGELIJKHEDEN OM DE MEER TOEKOMSTBESTENDIGE INITIATIEVEN OP TE KUNNEN SCHALEN. HET BEROEP OP HET CREATIEVE EN INNOVATIEVE VERMOGEN VAN ONDERNEMERS IS GROOT. DURF EN BEREIDHEID OM TE EXPERIMENTEREN EN NIEUWE WEGEN IN TE SLAAN ZIJN EIGENSCHAPPEN WAAR STERKE BEHOEFTE AAN IS, MAAR DIE LANG NIET ALTIJD ONTWIKKELD ZIJN.

SINTLUCAS BIEDT ZOGENAAMDE 'MAAKRUIMTE' OM OP GEHEEL ANDERE WIJZE VORM EN INVULLING TE GEVEN AAN HET ONDERZOEKEN VAN MOGELIJKE OPLOSSINGEN OP LANGERE TERMIJN. OOK RICHTING DURVEN KIEZEN IN VERANDERPROCESSEN VALT HIERONDER. PROCESSEN DIE VAN BINNENUIT MOETEN ONTSTAAN EN NIET VAN BUITENAF KUNNEN WORDEN OPGELEGD.

HOE DOE JE DAT OP TWEE PLEKKEN, EN DUS BINNEN TWEE VERSCHILLENDE CONTEXTEN, TEGELIJKERTIJD? HOE ZORG JE ERVOOR DAT JE ELKAAR GAANDEWEG NIET UIT HET OOG VERLIEST, OF LIEVER, DAT JE ELKAAR ÜBERHAUPT LEERT ZIEN? WAT ZIJN BELANGRIJKE INGREDIËNTEN BIJ HET VORMGEVEN VAN DERGELIJKE DUURZAME SAMENWERKINGEN?

HET VORMGEGEVEN VAN DUURZAME SAMENWERKINGEN VRAAGT OM AANDACHT EN GEDULD. IN DE PRAKTIJK BLIJKT HET VAAK LASTIG OM BLIJVEND OP ZOEK TE GAAN NAAR ONDERBOUWING VAN KEUZES EN DAAR KRITISCH OP TE BLIJVEN REFLECTEREN. BIJ HET VORMGEGEVEN VAN SAMENWERKINGEN MET BIJDRAGEN AAN KENNISONTWIKKELING EN RUIMTE VOOR ONDERWIJS, IS HET VAN GROOT BELANG DAT ER VERDER GEDACHT WORDT OVER DE TOEPASSING EN LANGDURIGE GEVOLGEN ERVAN.

HET PRACTORAAT BETEKENISVOLLE CREATIVITEIT DRAAGT OP VERSCHILLENDE WIJZEN BIJ AAN DEZE DUURZAAMHEIDSOFGAVE. ONDER MEER DOOR MEE TE DENKEN ÉN TE LEREN DOOR TE DOEN, TELKENS VANUIT HET CENTRALE VERTREK-PUNT VAN DE BEOOGDE SAMENWERKINGEN:
EEN BREED SCALA AAN RESTMATERIALEN UIT HET MKB.

HIERTOE VOEREN WE ALS PRACTORAAT ONTWERPEND ONDERZOEK UIT. DIT IS EEN HANDS-ON ONDERZOEKSMETHODE WAARBIJ WE IN DEZE CASUS MET NAME VEEL WAARDE HECHTEN AAN ZOGENAAMD SPECULATIEF ONTWERPEN. DEZE AANPAK IS NIET ZOZEER GERICHT OP HET OPLOSSEN VAN PROBLEMEN - ZOALS

**HOE
KOMEN WE VAN
HET VELE
RESTMATERIAAL
AF?**

...MAAR EERDER OP HET HEROVERWEGEN VAN MOGELIJKE TOEKOMSTEN AAN DE HAND VAN BESLISSINGEN DIE TIJDENS HET ONTWERPPROCES WORDEN GENOMEN. MET BIJVOORBEELD VRAGEN ALS: WAT Zouden we allemaal van RESTMATERIAAL KUNNEN LEREN DAT WE NU NOG NIET WETEN, WAT KUNNEN WE HIERVAN LEREN OVER ONSZELF EN OVER/VOOR DE ANDER? ONS UITGANGSPUNT IS HIERBIJ DAT WE ONTWERPEN ZIEN ALS VORM VAN ONDERZOEK WAARBIJ JE ACTIEF KUNT COMPONEREN EN ALS EEN 'AANKWEEK' VAN (OM)DENKEN DIE JE MOET CULTIVEREN EN VERVOLGENS KUNT BEBOUWEN. OM DIT GOED TE KUNNEN DOEN IS HET WENSELIJK DAT WE ALS PRACTORAAT VANAF DE INITIËLE INTENTIEVERKLARING (WAAR DE VORMGEGEVING VAN DE SAMENWERKING BEGINT) BETROKKEN ZIJN...

*MAAR WAT ALS JE NIET VANAF HET
BEGIN AAN DE TEKENTAFEL ZIT?*

BIJ DE BEOOGDE LANGDURIGE SAMENWERKING TUSSEN
SINTLUCAS EN HET MKB WERD HET PRACTORAAT BIJ
HET PROCES BETROKKEN OP HET MOMENT DAT DE VORM
VAN EEN EERSTE VERKENNING AL WAS VASTGESTELD:
EEN ZOGENAAMDE HACKATHON (*) MET STUDENTEN EN
WERKNEMERS UIT HET MKB. OOK DE DOELSTELLING VAN
HET BIJBEHORENDE PILOT-TRAJECT LEEK REEDS UITGE-
SPROKEN:

*'SINTLUCAS DRAAGT BIJ AAN
HET CREATIEVE VERMOGEN
VAN MEDEWERKERS VAN
DE BETROKKEN BEDRIJVEN.'*

*HOE Zouden de vervolgstappen in het
voorgestelde proces eruit kunnen zien?*

...OP EEN VAN TE VOREN AFGESPROKEN MOMENT DOORLOPEN
STUDENTEN, DOCENTEN EN MKB-MEDEWERKERS SAMEN EEN
CREATIEF PROCES. DE FOCUS LIGT HIERBIJ OP INNOVATIEVE TOE-
PASSINGEN VAN SPECIFIEKE RESTMATERIALEN. AL DOENDE (EN
MEDE DOOR HET 'PRESSURE COOKER EFFECT' VAN HET GEKOZEN
HACKATHON FORMAT) ONTSTAAT 'RUIMTE' IN HET DENKEN EN
RUIMTE VOOR HET EXPERIMENTEREN MET MOGELIJKE TOEPAS-
SINGSRICHTINGEN VAN HET RESTMATERIAAL. HET MKB-BEDRIJF
NEEMT HIERMEE EEN EERSTE BELANGRIJKE STAP RICHTING MEER
CIRCULAIR ONDERNEMEN. OOK ZIET HET BEDRIJF IN DAT HET OP
KORTERE TERMIJN NUTTIG IS OM CREATIEVE TECHNIEKEN OOK
ZELF IN DE EIGEN CONTEXT TE LEREN TOEPASSEN VOOR HET FA-
CILITEREN VAN DEZE BELANGRIJKE TRANSITIE. SINTLUCAS STAAT
PARAAT OM DEZE ROL OP ZICH TE NEMEN. TEGELIJKERTIJD ONT-
STAAT VOOR STUDENTEN EN ONDERWIJSPROFESSIONALS RUIMTE
OM BUITEN DE EIGEN (CREATIEVE) SECTOR TE OEFENEN, EN HET
KRITISCH NADENKEN OVER ACTIE EN GEVOLG BINNEN HET CREA-
TIEVE PROCES EEN PLEK TE GEVEN IN EEN ANDERE CONTEXT...

(*) EEN HACKATHON IS EEN EVENEMENT
WAARIN TEAMS VAN DEELNEMERS NON-
STOP BEZIG GAAN OM BINNEN EEN KORTE
TIJD OPLOSSINGEN VOOR AANGEREIKTE
CASUSSEN TE BEDENKEN.

EEN WIN-WINSITUATIE?

OP DE KORTE TERMIJN IS DIT MISSCHIEEN EEN WIN-WINSITUATIE, MAAR IS HET DAT OOK OP DE LANGERE TERMIJN? EN VOOR WIE ALLEMAAL? HOE KUNNEN WE DE SAMENWERKING OP BASIS VAN WEDERKERIGHEID VORMGEVEN EN RUIMTE CREËREN VOOR EEN LEVENSLANGE, MISSCHIEEN ZELFS EEN GENERATIE-OVERSTIJGENDE ONTWIKKELING VAN VELEN?

ALLER EERST DOOR HET EERDER GESCHETSTE SCENARIO SERIEUS ONTDEKEND DE LOEP TE NEMEN EN KRITISCH TE BEVRAGEN:

?!

WIE WAREN ER ALLEMAAL BETROKKEN BIJ DE TOTSTANDKOMING VAN DEZE OPZET?

WELKE INFORMATIE MISSEN WE DIE NODIG IS OM GEZAMENLIJK EEN 'GROTER PLAATJE' TE KUNNEN CONSTRUEREN?

WIE ONTBRAK?

WELKE BIJBEHORENDE AGENDA'S SPEELDEN EN VOOR HOE LANG?

IS ER OVERLAP?

VOOR WIE IS DE BEOOGDE OPZET WANNEER RELEVANT?

WELKE STAPPEN ONTBREKEN EN BIEDEN RUIMTE VOOR ALTERNATIEVE UITKOMSTEN?

WORDT IEDEREEN ER BETER VAN?

WAAROM ZIJN JUIST DEZE STAPPEN BENOEMD IN DE OPZET EN ANDERE STAPPEN NIET?

WAT WETEN WE NIET EN WIE OF WAT MISSEN WE AAN TAFEL?

ALS WE DE (WEDERKERIGE) WISSELWERKING WAARNAAR WE OP ZOEK ZIJN - ESSENTIEEL IN HET VORMGEEVEN VAN DUURZAME SAMENWERKINGEN - ENKEL ZOULDEN BESCHRIJVEN ZOALS WE TOT NU TOE HEBBEN GEDAAN, ZETTEN WE ÉÉN ESSENTIËLE SPELER BUITENSPEL: HET MATERIAAL ZELF.

ZINK (HET; O)
BEP. BLAUWACHTIG WIT METAAL

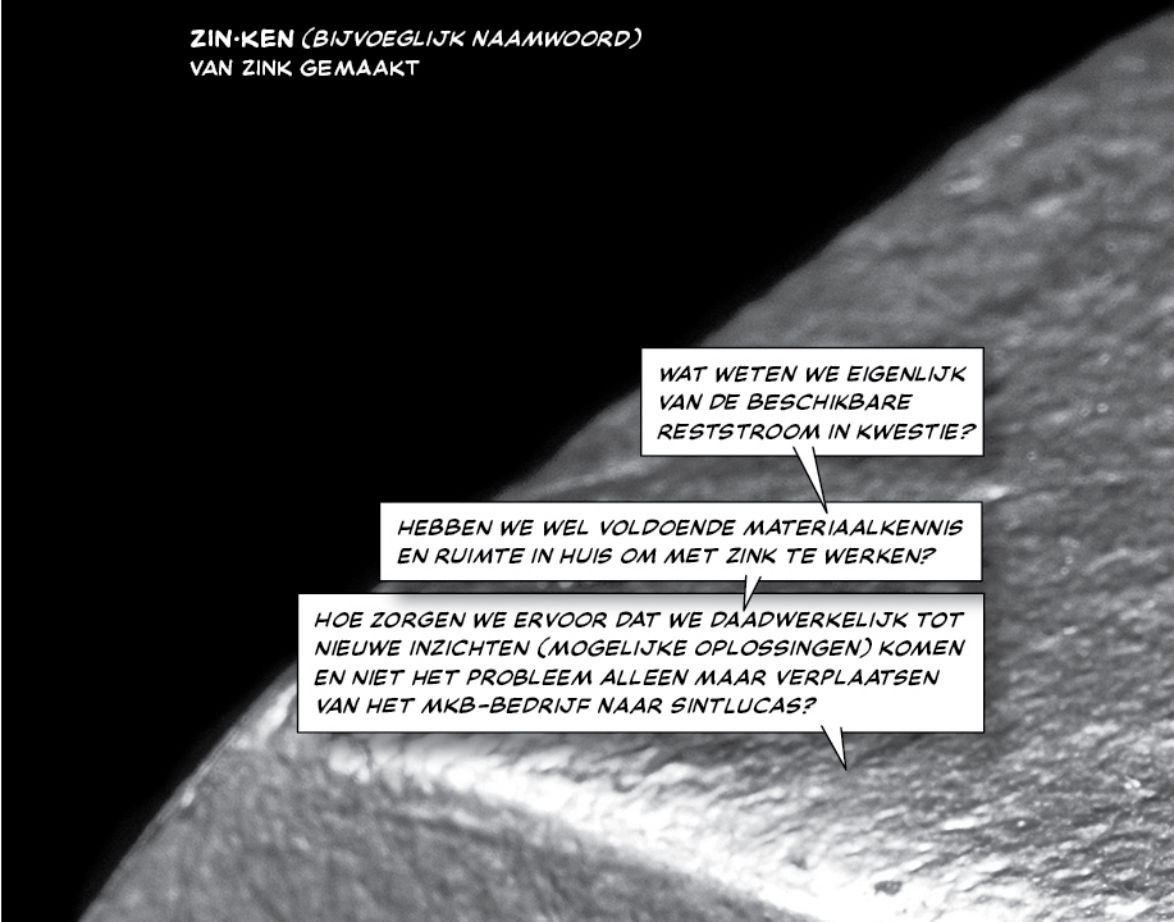
ZIN-KEN (ZONK, IS GEZONKEN)
NAAR DE DIEPTE ZAKKEN (IN VLOEISTOF): *HET SCHIP ZONK;*
HIJ IS DIEP GEZONKEN IS MOREEL VERVALLEN,
IS MINDERWAARDIGE DINGEN GAAN DOEN

ZIN-KEN (BIJVOEGLIJK NAAMWOORD)
VAN ZINK GEMAAKT

WAT WETEN WE EIGENLIJK
VAN DE BESCHIKBARE
RESTSTROOM IN KWESTIE?

HEBBEN WE WEL VOLDOENDE MATERIAALKENNIS
EN RUIMTE IN HUIS OM MET ZINK TE WERKEN?

HOE ZORGEN WE ERVOOR DAT WE DAADWERKELIJK TOT
NIEUWE INZICHTEN (MOGELIJKE OPLOSSINGEN) KOMEN
EN NIET HET PROBLEEM ALLEEN MAAR VERPLAATSEN
VAN HET MKB-BEDRIJF NAAR SINTLUCAS?

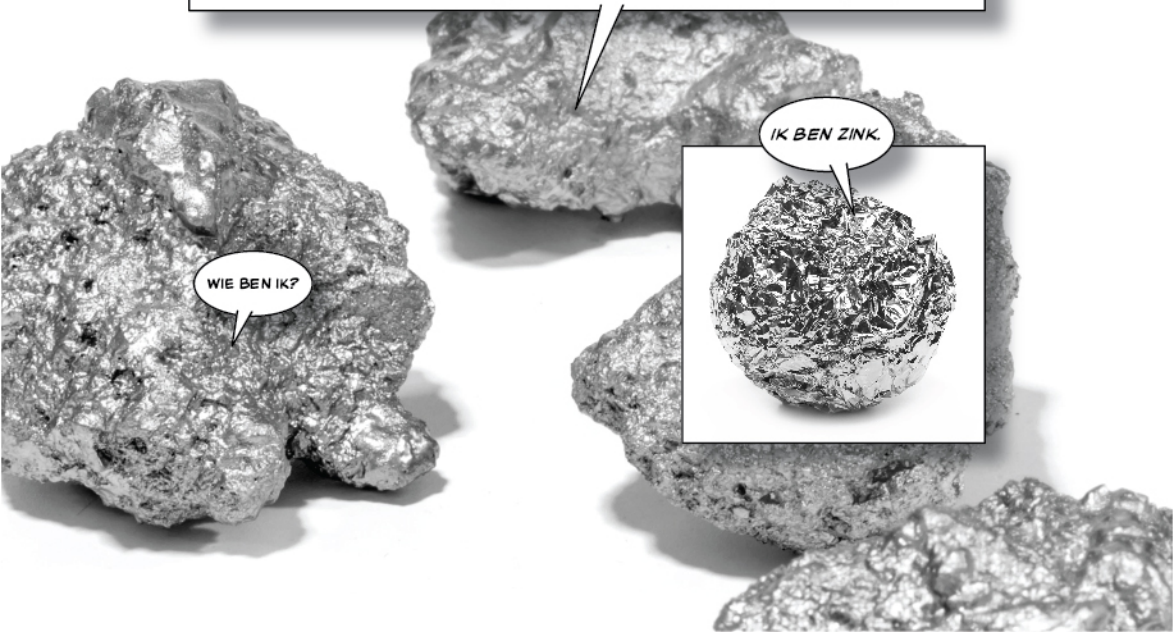

ALS PRACTORAAT ZIEN WE DIT ALS KANS OM TE OMARMEN WAT WE NIET WETEN. WE ZETTEN HET MATERIAAL, IN AL ZIJN WEERBARSTIGHEID EN EIGENWILLIGHEID (FOCILLON, 1934), BEWUST CENTRAAL EN BIEDEN TEGENSPEL AAN ONZELF.

EEN NIEUWE PERSPECTIEF OP SAMENWERKEN - BIJVOORBEELD ÉÉN WAARIN HET MATERIAAL OOK MEEDOET - IS HARD NODIG. NET ALS IN VEEL ANDERE SAMENWERKINGEN TUSSEN ONDERWIJSKUNDIGEN EN ONDERZOEKERS HANGT OOK HET GEVOLG VAN/VERVOLG OP DEZE SAMENWERKING AF VAN STRUCTURELE CONDITIES ZOALS TIJD, MIDDELEN EN KWALITEIT VAN DE INTERACTIES TUSSEN DE BETROKKENEN. HET AANTAL SPELERS IS, ONDANKS DE INTENTIE OM EEN BRUG TE SLAAN NAAR DE BUITENWERELD, OP DIT MOMENT BEPERKT. DIT HEEFT TOT GEVOLG DAT HET LEERPROCES ZICH IN DE EERSTE PLAATS BIJ SINTLUCAS ZELF AFSPEELT EN NIET DAARBUITEN.

DAAROM ERKENNEN WE ALS PRACTORAAT HET LEERPOTENTIEEL OP DE GRENZEN VAN DE VERSCHILLENDE PRAKTIJKEN VANUIT HET PERSPECTIEF VAN 'BOUNDARY CROSSING' (NAAR AKKERMAN & BAKKER, 2011). HIERBIJ GAAN WE ER VANUIT DAT DE BETROKKEN MKB-MEDEWERKERS, STUDENTEN EN HUN BEGELEIDERS KUNNEN LEREN WANNEER ZE DE DISCONTINUÏTEIT DIE ZIJ ERVAREN PROBEREN OP TE HEFFEN "DOOR HET LEGGEN VAN VERBINDINGEN TUSSEN PRAKTIJKEN EN DOOR EEN MANIER TE VINDEN OM TE HANDELEN EN TE COMMUNICEREN" (AKKERMAN & BAKKER, 2012, P.16).

IN DIT PROCES SPELEN GRENSOBJECTEN, DIE DE POTENTIE HEBBEN OM VERSCHILLENDE PRAKTIJKEN MET ELKAAR TE VERBINDEN, EEN BELANGRIJKE ROL (AKKERMAN & BAKKER, 2012). HET ZINK, HET MATERIAAL WAARMEE GEWERKT MOET WORDEN, ZIEN WE ALS GRENSMATERIAAL. DUS DOOR TE LEREN MET EN VAN 'DE ANDER', DE METAFORISCHE (IN DIT GEVAL ZINKEN) OLIFANT IN DE KAMER, VORMEN WE AL DOENDE NIEUWE IDEEËN EN CREËREN WE ALS PRACTORAAT ALTERNATIEVE ROUTES (OLIFANTEN-PAADJES) NAAR DE TOEKOMST...

PROMPT: "EEN DIVERSE GROEP
GEBLINDDOEKTE MENSEN DIE
EEN ZINKEN OLIFANT AANRAAKT"

ALS PRACTORAAT SPECULEREN WE OVER EEN ALTERNATIEF OP HET EERDER GESCHETSTE SCENARIO, MET EEN BELANGRIJKE ROL VOOR ZINK ALS GRENSMATERIAAL. STEL JE VOOR DAT...

...STUDENTEN, DOCENTEN, EN MKB-MEDEWERKERS VERPLAATSEN ZICH GELIJKTJDIG IN DE ANDER DOOR MIDDEL VAN EEN ROLLENSPEL. OOK DE NIET MENSELIJKE ACTOREN ZOALS HET RESTMATERIAAL EN BIJVOORBEELD DE GEREEDSCHAPPEN KRIJGEN EEN STEM. HET SPEL, DAT ALS DOEL HEEFT OM GEZAMENLIJK AL HET RESTMATERIAAL TOT EEN ABSOLUUT MINIMUM TE REDUCEREN (IN TEGENSTELLING TOT ENKEL HET VINDEN VAN ALTERNATIEVE TOEPASSINGEN VAN HET RESTMATERIAAL), VINDT PLAATS OP DRIE VERGELIJKBARE LOCATIES: OP DE WERKVLOER BIJ HET MKB-BEDRIJF, IN DE WERKPLAATS(EN) VAN SINTLUCAS, EN IN EEN DIGITALE TUSSENRUIMTE, EEN VIRTUELE SETTING WAARBIJ DE TWEE DAGELIJKSE PRAKTIJKEN LETTERLIJK RUIMTE KRIJGEN OM IN ELKAAR TE VERSMELTEN. HET SPEL KAN ALLEEN WORDEN 'GEWONNEN' ALS DE BEWEGING DOOR ALLE BETROKKEN PARTIJEN IN GANG WORDT GEHOUDEN EN OPGEDANE ERVARING, BEWUSTE ONWETENDHEID, KENNIS EN EXPERTISE OPENLIJK WORDEN GEDEELD EN UITGEWISSELD. VAN HET OP ALTERNATIEVE WIJZEN VERKENNEN VAN HET MATERIAAL: VAN TASTBARE ALUMINIUMFOLIE PLACEBO'S TOT AAN ZINK 'HUIDEN' IN 3D RENDERINGEN WAARIN HET MATERIAAL IN OVERDREVEN HOEVEELHEDEN EN ZONDER BELEMMERINGEN KAN WORDEN BEVRAAGD EN TOEGEPAST. AL SPELENDE ONTSTAAN NIEUWE ROLLEN EN VERDWIJNEN BESTAANDE, EN WORDT DE BETEKENIS VAN CREATIVITEIT EN KRITISCH MAKERSCHAP IN DUURZAME SAMENWERKINGSVERBANDEN STEEDS DUDELIJKER. HET NUT VAN LEVEN LANG ONTWIKKELEN IS VOOR IEDEREEN EVIDENT.

BRONNEN

RUTTEN, P., KOOPS, O., & ROZO, M. (2010). *CREATIVE INDUSTRIE IN DE SBI 2008*. BEDRIJFSINDELING. TNO.

FOCILLON, H. (1934). *VIE DES FORMES*. PARIS: LIBRAIRIE ERNEST LEROUX.

AKKERMAN, S., & A. BAKKER (2011). *BOUNDARY CROSSING AND BOUNDARY OBJECTS*. REVIEW OF EDUCATIONAL RESEARCH, 81, 132-169.

AKKERMAN, S., & BAKKER, A. (2012). *HET LEERPOTENTIEEL VAN GRENZEN: 'BOUNDARY CROSSING' BINNEN EN TUSSEN ORGANISATIES*. OPLEIDING & ONDERZOEK, 1, 15-19.

WORDT VERVOLGD...

